॥ अथ श्रीसाईसच्चरीत ॥ अध्याय १५ ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरूभ्यो नमः ॥ श्रीकुलदेवतायै नमः ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यो नमः ॥ श्रीसद्‌गुरूसाईनाथाय नमः ॥ फळिल्लें जांचें भाग्य आसता । तांकांच साईदर्शनाचो लाभ जाता । त्रिविधताप बादना तांकां । साधन सोंपें परमार्थाक ॥१॥ कृपा करात तुमी श्रोतेजन । खीणभर करून निजगुरूचिंतन । कथेक करात सादर मन । लक्ष म्हजे कडेन दियात ॥२॥ आसात तुमी खबर आमकां । फुकट कश्ट कित्याक हे तुमकां । माफ करात अशें म्हणूं नाका । उपमा तुमकां दर्याची ॥३॥ भरलो जरी उपाट । तरीय न्हंयेक धाडिना तो परत । पावस रावलो जरी कोसळत । घेता ताकाय पोटांत तो ॥४॥ तशे तुमी श्रोते सज्जन । तुमच्या सांगातान घेवचें न्हाण । इत्सा धरल्या धाडूं नाकात परतून । योग्य न्हय त्यागप गरिबाक ॥५॥ येवं दी गंगेचें उदक निर्मळ । वा गांवचो पाट व्हाळ । नासतना कसलीच गडबड गोंदळ । सुवात दोगांकूय पोटांत सागराच्या ॥६॥ म्हणून श्रोत्यांनो तुमच्या मनाक । संतकथा आयकुपाची जी उमळशीक । तेच स्वता पावतले सफळटायेक । पळयतकूच कृपेन म्हजे कडेन ॥७॥ सबुरीन आनी श्रद्धेन । कथामृत हें घेतल्यार आयकून । मेळटली भक्ती प्रेम भरुभरून । जातले श्रोते धन्य धन्य ॥८॥ भक्तांक सहज परमप्राप्ती । श्रोत्यांक भक्ती आनी मुक्ती । भावार्थ्यांक सूखशांती । सुसेग स्वताक सगल्यांक ॥९॥ गुरूमुखांतल्यो गोड कथा । आयकतकूच पयसावतली भवभय व्यथा । मेळटली खोस श्रोत्यांच्या चित्ता । स्वता निजात्मता प्रगट्‌टली ॥१०॥ ह्या अध्यायाचें निरुपण । प्रेमळ भक्तांचें साईंक प्रार्थन । दर्शन दिवन साई प्रसन्न । जातात कशे ते आयकात ॥११॥

निकतेंच दूद दिवन गेल्लें भायर । रोखडेंच परत येता माजर । तरीय चडून ताच्या आंगार । लुचपाक सोदतात पेटे ताचे ॥१२॥ मागीर तें वाजेवन गुरगुरता । खीणभर पेटे जरी भियेता । आवय जेन्ना शांत बसता । तेन्ना ते लुचतात उमळशिकेन ॥१३॥ खोसयेन ओडटात लुचता । आवयकूय पानो फुट्टा । मागीर तीच गुरगुरप विसरता । धरता मायेन उबेक ॥१४॥ प्रेमाच्या भारांत विसरता त्रासांक । चारूय पांयांनी आंवुळटा पेट्यांक । मायेन चाट्टा तांच्या आंगाक । सुवाळो तो आगळो अलोलीक ॥१५॥ भुरके पेट्यांच्या नाखटांचे । तातूंत दुखतात पाने आवयचे । तेय दुखींत फुट्टात झरे मोगाचे । दूद देंवता धारांनी ॥१६॥ जशी त्या बाळांची अनन्य भक्ती । आवयक करता दुदाची उत्पत्ती । तशीच तुमची चरणांची [1]आसक्ती । हालयतली काळीज साईंचें ॥१७॥ एकदां हरिभक्त परायण । गणुदासांचें म्होंवाळ किर्तन । भक्त ठाण्याचे घेताले करून । कौपीनेश्वर लागींच्या गांवांत ॥१८॥ फकत इश्टांच्या आगऱ्याक लागून । गणूदास करताले कथा आख्यान । एका रुपयाचेंय मानधन । वा नासलो हट्ट थंयसर ॥१९॥ किर्तनाक दिवपाची नासली कवडी । कूड उकती माथ्यार नासली पगडी । कमराक सादीच पंचो जोडी । गर्दी व्हड श्रोत्यांची ॥२०॥ ह्या भेसाची ही कथा । मजा येतली आयकतां । आयकात ती स्वस्थ चित्ता । पळयात सासाय श्रीसाईंची ॥२१॥ एकदां दासगणूची कथा । शिरडी गांवांत जावपाची आसता । झगो उपरणें फेटो माथ्या । भेस असो गेले करून ॥२२॥ शिश्टाचारा प्रमाण बाबांक । गेले नमस्कार करपाक । ''व्वा, न्हवरो कसो लागलो दिसपाक'' । म्हणलें तांकां बाबांनी ॥२३॥ ''वता खंय असो नटून'' । बाबांनी विचारलें पळोवन । वतां करपाक किर्तन । सांगलें दासगणुनी तेन्ना ॥२४॥ फुडें बाबांनी विचारलें । ''माथ्याक फेटो झगो उपरणें । लागना म्हाका कांयच असलें । झेत

१. तळमळ.

हो इतलो कित्याक ॥२५॥ काड तें सगलें म्हज्या मुखार । कित्याक आंगाचेर ताचो भार'' । आज्ञे प्रमाण काडून सत्वर । दवरलीं चरणां कडेन ॥२६॥ तेन्नाच्यान उकते निर्मळ । हातांत चिपळी गळ्यांत माळ । किर्तना वेळार पूर्णकाळ । आसताले अशाच भेसांत गणूदास ॥२७॥ तरा ही जरी लोकाविरुद्ध । तरीय ती भोव पायाशुद्ध । जो प्रबुद्धांचो [1]प्रबुद्ध । नारद प्रसिद्ध मार्ग हो ॥२८॥ ही नारदीय मूळ गादी । थंयच्यानूच हरदासांची [2]मांदी । भायल्या रंगांची ना जांकां उपाधी । अंतशुद्धी हीच मोख जांची ॥२९॥ अर्दें आंगूच वस्त्रान धांपीत । चिपळ्यो विणा वाजयत । गायताले हरिनाम मुखांत । रूप प्रसिद्ध नारदाचें ॥३०॥ साईसमर्थांचे कृपेन । स्वता रचून संतांचें आख्यान । मानधना बगर करताले किर्तन । पावले नामनेक तातूंतल्यान ॥३१॥ उल्हास साईभक्तीचो । वाडयलो साई प्रेमरसाचो । दर्या खुशालकायेचो । योग्य विस्तारलो दासगणूंनी ॥३२॥ भक्तां मदले मुकुटमणी चांदोरकर । तांचेय व्हड उपकार । साईचरण भक्तीचो जावंक विस्तार । मुखेल कारण आसले तेच ॥३३॥ दासगणू हांगा पावले । ताका कारणूय चांदोरकरूच आसले । गांवागांवांनी किर्तनां करताले । चलतालीं भजनां साईंचीं ॥३४॥ सोलापूर जिल्लो पुणें शार । म्हाराजांची आदींच नामना अपार । मात ह्या कोंकणच्या लोकांक त्या वेळार । लायली भक्ती ह्या दोगांयनी ॥३५॥ मुंबय वाठारांत जी साईभक्ती । ताचे फाटल्यानूय ह्यो दोनूय व्यक्ती । साईम्हाराज कृपामुर्ती । प्रगटले तांच्या हातांत ॥३६॥ श्रीकौपीनेश्वर देवळांत । साईकृपेच्या किर्तन गजरांत । हरिनामाच्या जयजयकारांत । आयलो भार [3]चोळकराचेर ॥३७॥ येताले लोक हरिकिर्तनाक । आयकताले आपले परीन बुवांक । कोण भाळटाले तांचे विद्वत्तेक । मानवताली कोणाक तरा सांगपाची ॥३८॥ कोण रंगताले गाण्यांत । व्वा! बुवा कितले गोड

१. विद्वानांचो विद्वान. २. मंडळी, चोंबो. ३. ह्या नांवाचो एक श्रद्धाळू गरीब मनीस ठाण्याक नागरी कोर्टांत कामाक आसलो.

गायतात । कितले विठ्ठलनामांत रंगतात । नाचतात कथेंत प्रेमान ॥३९॥ कोणाक भक्ती पूर्वरंगांत । कोणाक आसक्ती कथा भागांत । कोणाक प्रेम आख्यानांत । कोणाक आवडत नकलो हरदासांच्यो ॥४०॥ बुवा अडाणी काय विद्वान । काय पदपदार्थ–बव्हर्थ संपन्न । काय फकत उत्तररंग प्रवीण । कथा अशे तरेन आयकताले ॥४१॥ अशे श्रोते खूब आसतात । पूण आयकून जे रमतात भक्तींत । देव, संतांचेर भावार्थ दवरतात । असले श्रोते दुर्मीळ ॥४२॥ आयकून घेतलें खोटलोभर । पूण अज्ञानाचे थराचेर थर । हें कसलें आयकुपाचें प्रत्यंतर । व्यर्थ असलें आयकप ॥४३॥ वचना जातूंत चिखोल धुवन । ताका कसो म्हणचो साबण । करिना जें अज्ञान निरसन । तें कसलें आयकप म्हणपाचें ॥४४॥ आदींच चोळकर श्रद्धाभोळो । आयलो साईप्रेमाचो उमाळो । घालून बाबांचेर भार सगलो । मागलें करात म्हूण सांबाळ ॥४५॥ बावडो गरीब कामगार । तांक नासली पोसपाक कुटुंबभार । सरकारा कडल्यान मेळचो शेर । घालो भार बाबांचेर ॥४६॥ आशादोशी करतात आंगवण । जाली जाल्यार इत्सा पूर्ण । घालतां इत्साजेवण । तशेंच करतां तृप्त ब्राह्मणांकूय ॥४७॥ गिरेस्तांची मोटी आंगवण । म्हणटात घालतां सहस्र भोजन । नाजाल्यार शंबर गायो दान । इत्सा पूर्ण जातकूच ॥४८॥ चोळकर मुळचेच निर्धन । चिंतलें करपाची आंगवण । याद करून साईंचे चरण । गरीब बावडो तो उलयलो ॥४९॥ बाबा गरिबीचो संवसार । नोकरेचेरूच सगलो भार । कायमचो जावपाक पगार । दिवच्यो पडटात परिक्षा ह्यो ॥५०॥ भोव कश्टांनी केल्या तयारी । पास जावपाचेर भिस्त सगली । नाजाल्यार गांठीची भाकरी । पडटली नोकरी वगडावची ॥५१॥ जालों कृपेन पास जर । जातलों तुमच्या चरणीं सादर । वांट्टां नांवान खडीसाकर । होच निर्धार पळयात म्हजो ॥५२॥ अशे तरेन केली आंगवण । इत्सा पूर्ण जाली ते प्रमाण । कळाव लागलो पावोवपाक आंगवण । त्याग केलो साकरीचो ॥५३॥ वाटेंत

गांठीक कितें तरी व्हरचें । रित्या हातांनी कशें वच्चें । आयचें फाल्यांचेर धुकलचें । दीस सारचे पडले तांकां ॥५४॥ हुपूं येतलो [१]नाणेघाट । सह्याद्रीचीं देगणां अफाट । पूण हो प्रपंचाचो [२]उंबरेघाट । कुस्तार खूब हुपपाक ॥५५॥ आंगवण उरल्या म्हूण शिरडीची । सोडली खावप गोडसाण साकरीची । च्या पसून बिनसाकरीची । पियेवपाक लागले चोळकर ॥५६॥ अशेच गेले कांय दीस । गेले शिरडीक एक दीस । आंगवण पावोवन धादोस । जाले चोळकर मनांतल्यान ॥५७॥ जातनाच साईंचें दर्शन । चोळकरानी घालें लोटांगण । वंदून बाबांचे चरण । उमाळे खोसयेचे आयले तांकां ॥५८॥ करून मन निर्मळ । वांटली साकर ओंपलें श्रीफळ । म्हणलें आयज मनोरथ सकळ । जालें सफळ म्हजें हें ॥५९॥ धादोसले साईदर्शनान । सूख मेळळें उलोवण्यान । चोळकर आसले जोगांचे नात्यांतल्यान । जालें वचप तांचे कडेन ॥६०॥ जोग उठले, सोयरे वचपाक लागले । बाबांनी तेन्ना जोगांक सांगलें । ''पियेवपाक दियात हाका च्याचे पेले । भरुभरून साकरीचे'' ॥६१॥ खुणेचीं अक्षरां पडटां कानांत । चोळकर अजापले मनांत । खोसयेचीं दुकां आयलीं दोळ्यांत । माथें दवरलें चरणांचेर ॥६२॥ दिसलें अजाप जोगांक । ताचेय दुपेटीन चोळकरांक । कारण खबर त्याच दोगांक । पटल्यो खुणो मनाच्यो ॥६३॥ च्या नासली बाबांक खबर । कित्याक जावचो उगडास येना बरोबर । चोळकरांचो विस्वास बसपा खातीर । छाप उरपाक भक्तीची ॥६४॥ तातूंतल्यान पावती दिली । ''आंगवणीची साकर पावली । त्यागाची ती अटूय सोंपली । चोळकरा तुजी ॥६५॥ आंगवणी वेळावयलें तुजें चित्त । कळाव जाल्ल्याचें प्रायच्छीत्त । हें जरी तुवें दवरलें गुपीत । तरी तें कळिल्लें सगलें म्हाका ॥६६॥ तुमी कोणूय खंयूय

१. ठाणें जिल्ल्यांत मुरबाड म्हालांत ह्या नांवाचो एक ऊंच घांट आसा, ते वटेन कोंकणांतले लोक हेर राज्यांनी आनी थंयचे लोक कोंकणांत देंवतात. ह्या घाटांतल्यान पुणें जिल्ल्यांतल्या जुन्नराक कोंकणांतले लोक यो-वच करतात. २. घराचो हुंबरो.

रावात । भक्तीन म्हजे मुखार हात पसरात । तत्पर उबो हांव दीसरात । भावार्था खातीर तुमच्या ॥६७॥ कुडीन जरी हांव आलतडी । आनी तुमी सात समुद्रां पलतडी । तुमी थंय कितेंय केलें जरी । कळटा त्याच खिणाक म्हाका ॥६८॥ खंयूय रावात धरतरेर । आसतलों हांव तुमचे बरोबर । काळजांतूच तुमच्या म्हजें घर । अंतर्मनांतूय हांवूच हांव ॥६९॥ असो हांव जो तुमच्या काळजांत । ताका नित्य तुमी नमात । भूतमात्रांच्याय अंतर्मनांत । हांवूच आसतां बशिल्लों ॥७०॥ म्हणुनूच तुमकां जो जे सुवातेर । मेळटलो घरांत वा वाटेर । हांवूच आसतलों ताचे भितर । तिश्टत तुमचे खातीर ॥७१॥ कीड मूय जलचर [१]खेचर । प्राणीमात्र सुणें दुकर । सगल्यां भितर हांवूच निरंतर । भरलां साचार सगल्याक ॥७२॥ म्हजें दवरूं नाकात अंतर । तुमी आमी निरंतर । असो जो म्हाका वळखतलो नर । भाग्यवान तो व्हडलो'' ॥७३॥ दिसपाक जरी ही खबर सादी । तरी गुणांनी यथार्थ सामकी । कितली त्या चोळकराक गोडी । दिली जोड भक्तीची ॥७४॥ आसलें जें जें ताच्या मनांत । वळखलें बाबांनी अंतर्मनांत । अशे तरेन दाखयलें प्रत्यक्षांत । आपले तांकीच्या बळग्यार ॥७५॥ बाबांचीं उतरांच अनमोल । भक्तांच्या काळजांत रिगतात खोल । प्रेमाच्या मळ्याक हाडटात ओल । दाखयतात व्हडपण भक्तीचें ॥७६॥ चातकाची भागोवंक तान । कुपां देंवतात पावस जावन । तृप्त जाता धरतरी तातूंतल्यान । तशीच तरा जाली ही ॥७७॥ चोळकर बावडो खंयचो कोण । निमताक दासगणूचें किर्तन । आंगवण करपाक जालें मन । जाले प्रसन्न बाबाय ॥७८॥ म्हणुनूच हो चमत्कार । कळळें संतांचें मन अपार । उपदेशा खातीर बाबा तत्पर । प्रसंग अशे हाडटाले ॥७९॥ चोळकरांचें फकत निमीत । सगल्या भक्तांचें करपाक हीत । अगाध बाबांची लिला नित्य । रावची सतत पळयतूच ॥८०॥ अशीच

१. उदकांतले तशेंच हवेंतले जीव.

आनीक लिला सांगून । करुया हो अध्याय पूर्ण । कसो एकल्यान केलो प्रस्न । आनी ताचें निरसन बाबांनी ॥८१॥ एकदां बाबा मशिदी भितर । बशिल्ले आपल्या आसनाचेर । भक्त एक बशिल्लो मुखार । चुकचुकली पाल एक अचकीत ॥८२॥ पाल पडप, पालीचें वचन । फुडल्या प्रसंग अर्थाचें सुचन । सहज केलो बाबांक प्रस्न । उमळशिकेन त्या भक्तान ॥८३॥ ''बाबा ही वणटीचेर पळयात । पाल चुकचुकता परत परत । कितें आसुंये तिच्या मनांत । अशूभ बी कितेंय ना मूं?'' ॥८४॥ तेन्ना बाबांनी सांगलें भक्ताक । ''खोसयेचे उमाळे येतात पालीक । भयण तिची येता मेळपाक । औरंगाबादेच्यान तिका हांगा'' ॥८५॥ हें आनीक अजाप कसलें । मायबाप पालीक कसले । जीव केदोसो भावभयण कसले । संवसारवेवसाय कसलो तिका ॥८६॥ बाबा कितें तरी हें उमेदी भितर । उलयले आसुंये विनोदा खातीर । अशें मनांत चिंतून खीणभर । बसलो स्वस्थ भक्त तो ॥८७॥ इतल्यान औरंगाबादेच्यान । मनीस एक घोड्या वयल्यान । आयलो घेवंक दर्शन । बाबा तेन्ना गेल्ले न्हावपाक ॥८८॥ वचपाचें आसलें ताका मुखार । उपाशीं घोडो वचना मुखार । हरभरे हाडपाक ताचे खातीर । गेलो तो तेन्ना बाजारांत ॥८९॥ पालीचो प्रस्न विचारणारो । वेपाऱ्याक त्या पळयतूच उरलो । इतल्यान ताणें खांकेचो [१]तोबरो । झटकलो निवळ करपाक म्हुणून ॥९०॥ उमथो आपटितकूच जमनीर । पडली एक पाल भायर । भिरांतीन धांवली सरसर । नदरे मुखार सगल्यांचे ॥९१॥ प्रस्न विचारप्याक बाबान म्हणलें । लक्ष तिचेर दवरूंक सांगलें । पळय फुडली कृती म्हणलें । पालीची भयण ती हीच ॥९२॥ पाल जी थंयच्यान धांवली तडक । भयण करीत आसलीच चुकचूक । धरून त्या आवाजाचो नेम अचूक । मोडत मोडत गेली तिचे कडेन ॥९३॥ भयण-भयणीची ती गांठ । बऱ्याच दिसांनी

१. घोड्याक खाण घालपाची पिशवी.

घडिल्ली भेट । तोंडाक तोंड लावन खबरो दाट । सुवाळो उपाट हो प्रेमाचो ॥९४॥ एकामेकांक घालीत गिरक्यो । खोसयेन मारीत भिरक्यो । गेल्यो उब्यो आडव्यो तिरप्यो । मारीत फिरक्यो मेकळेपणान ॥९५॥ खंय तें औरंगाबाद शार । खंय शिरडी, कितें हो प्रकार । कसो अचकीत आयलो तो घोडेस्वार । पालूय ती ताचे वांगडाक ॥९६॥ आसत पाल ती औरंगाबादी । आसुंये उरिल्ली तोबऱ्या मदीं । पूण त्या प्रस्न उत्तरा संबंदीं । कसो हो जुळ्ळो योगायोग ॥९७॥ पाल कितें चुकचुकची । प्रस्न विचारपाची बुद्द येवची । बाबांनी योग्य जाप दिवची । अणभवूय मेळचो तत्काळ ॥९८॥ असो हो योग अप्रतीम । विनोदाचेर सार्वत्रीक प्रेम । संत साधन येवजून अनुपम । वाडयतात भक्तहीत ॥९९॥ पळयात जर तो जिज्ञासू नासलो । वा कोणेंच प्रस्न करूंक नासलो । महिमा साईंचो कसो कळत आसलो । कोणाक कळपाचो अर्थ हो ॥१००॥ अनेक फावट पाल चुकचुकता । अनेकांनी आयकल्लेंय आसता । पूण खंय कोण अर्थ विचारता । वा गुपीत ताचे फाटलें ॥१०१॥ सारांश हो जगाचो खेळ । सुत्रां गुप्त आनी अकळ । येवची कोणाक तरी ही [1]अटकळ । करतात सगले अजाप ॥१०२॥ उरफाटो हे पालीच्या चुकचुकपाचो । अनर्थ करतात अर्थाचो । केल्यार जप 'कृष्ण कृष्ण' नामाचो । टळटा अरिश्ट अशें मानतात लोक ॥१०३॥ आसना ही कसलीय विद्वत्ता । मात केदी व्हड ही विस्मीतता । आपल्या चरणांक लावंक भक्तां । उत्तम युक्ती ही श्रीसाईंची ॥१०४॥ वाचतलो जो हो अध्याय आदरान । वा करतलो पारायण नेमान । गुरूराय करतले संकश्टां निवारण । खूण ही मनांत घट बांदात ॥१०५॥ अनन्यभावान चरणीं माथा । जो जो तेंकयतलो तत्त्वतां । तारता सांबाळटा अभय दिता । राखण करपी तोच एक ॥१०६॥ अंतर हांगा मानू नाकात । असोच आसा हो साईनाथ ।

१. अदमास.

म्हज्या अणभवाचो भावार्थ गुपीत । भक्तकल्याणा पासत सांगतां हांव ॥१०७॥ पूर्ण विश्वांत हांवूच एक । म्हजे बगर ना दुसरें आनीक । न्हय फकत होच लोक । अखील ब्रह्मांडांत एक हांवूच ॥१०८॥ अशें अद्वितीयत्व जंय स्फुरता । थंय भिरांतेक जागोच नासता । अहंकार अभिमान लयाक वता । ज्ञानस्वरूप सगलें भरलां जातूंत ॥१०९॥ हेमाडपंत साईंक शरण । सोडपाक सोदिना तांचे चरण । आसा म्हूण तातूंत संवसारतरण । गोड निरुपण हें आयकात ॥११०॥ फुडल्या अध्यायांत प्रसंग सुंदर । निर्माण करतले साई गुरूवर । ब्रह्मज्ञान कशें वाटेचेर । चिटकी भशेन लोक फाटल्यान ॥१११॥ कोणा एका आशेखोर मनशान । विचारलें साईंक ब्रह्मज्ञान । तें ताच्याच बोल्सांतल्यान । दिलें काडून म्हाराजांनी ॥११२॥ आयकून हें कथानक श्रोत्यांक । दिसतलें बाबांचें कवतूक । आस सुटले बगर [1]निष्टंक । ब्रह्म अशक्य दुबावा विरयत ॥११३॥ कोण ताचो अधिकारी । हाचो कोणूच विचार न करी । कोणाक तें मेळत कशे परी । तेंय सांगतले म्हाराज ॥११४॥ हांव तर तांचो दासानुदास । पदर पसरतां धरून आस । कित्याक हो साईप्रेमविलास । खुशाल मनान आयकात तुमी ॥११५॥ चित्तूय जातलें प्रसन्न । मेळटलें चैतन्य समाधान । म्हणुनूच श्रोत्यांनो दियात ध्यान । संतमहिमान कळटलें ॥११६॥ संतसज्जनांनो तुमच्या आशिर्वादान । रचिल्लो भक्त हेमाडपंतान । जय अणकारीत श्रीसाईसच्चरितांतल्यान । चोळकर साकर व्याख्यान नांवाचो हो पंदरावो अध्याय सोंपता हांगाच ॥

॥ श्रीसद्‌गुरूसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

❍ ❍ ❍

१. सिद्धांत.